

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון תנ"ג | פרשת לך לך | תשפ"א | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב'

שמעתא אליבא דהלכתא

בענין דין מוסר כשמודיע על מי שאינו שומר על ההנחיות

א. איסור מוסר. ב. דינו של מוסר (בזמן שהיה יד ישראל תקיפה). ג. חובת התראה. ד. עשה המוסר אשר זמס. ה. לאבד ממונו. ו. לעכבו לעצמו. ז. דין מוסר במדינות מתקונות. ח. למסור את מי שמצער את הצבור או היחיד. ט. נהג מסוכן. י. בנייא המכה את חברו. יא. מסירת גנב. יב. אינו שומר על הנחיות.

א. איסור מוסר

איתא ברי"ה (יז) המינין והמסורות והמסומדים והאפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים כו' יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות כו', ע"כ. ופרש"י והמסורות - מלשינים, שמוסרים ממון ישראל ביד עכו"ם. ועי' ברמב"ם (תשובה פי"ג הי"ו וי"ב וחובל פ"ח הי"ט - יא) שאסור למסור ישראל ביד עכו"ם בין בגופו בין בממונו והמוסרים בין בגוף בין בממון אין להם חלק לעה"ב, ע"כ.

ב. דינו של מוסר (בזמן שהיה יד ישראל תקיפה)

ואיתא בב"ק (ק"ה) ההוא גברא דהוה בעי אחוויי אתיבנא דחבריה (רצה להראות לאנס את תבנו של חברו), אתא לקמיה דרב אי"ל לא תחוי ולא תחוי, אי"ל מחוייבא ומחוייבא, יתיב רב כהנא קמיה דרב שמטיה לקועיה מיניה (שבר מפרקתו, רש"י), קרי רב עליוה בניך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר (כתוא, חיה והוא שור הבר, רש"י) מה תוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו, אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד עכו"ם אין מרחמין עליו (ושפיר עבדת דקטלתיה, רש"י), ע"כ.

וכת' הרמב"ם (חובל ומזיק פ"ח הי"י) שמוטר להרוג המוסר ואפי' במון הקל ואפי' בזה"ז (ועי' להלן בענין זמנו), כשאמר הריני מוסר פלוני בגופו או בממונו הרי התיר עצמו למיתה. וכת' הרב המגיד (שם) שיש ללמוד כן מהא דבב"ק. וכן מבואר ברשב"א (ח"א סי' קפ"א וח"ב סי' שס"ז), וכן פסקו הטשו"ע (סי' שפ"ח). וביאר הרא"ש בתשובה (כלל יז סי' א) דהיה חייב מיתה משום שהוא בכלל רודף, כי מי שנפל ביד אנסי, אין מרחמין עליו, ונטלן היום מקצתו, ולמחר כלו, ולבסוף מוסרין אותו והורגין אותו אולי יודה שיש לו ממון יותר, ע"כ. ובדרך זה כת' הרשב"א (שם) כי הבא להרגך השכם להרגו. וביאר הסמ"ע (סי' ק"ט) דכיון שנפל ליד אומות העולם אין מרחמין עליו ומעלילין עליו עלילות כ"כ עד שהרבה פעמים יבוא ע"י לידי סכ"נ. ועי' בתמים דעים (סי' ר"ג) הביאו האור גדול (ס"ה א).

ודעת התשובות מיימוניות (נויקין סי' טו) שאם יכול להציל עצמו באיבריו או בחתיכת לשונו או בסימוי עינו אסור להרגו. והב"י (שם) דחה דבריו. וכן סתם בשו"ע (סעי' י"ט). וכן נראה דעת הש"ך (סי' ק"ט וס"ו). אבל הרמ"א (סעי' י) הביא דעת המיי'.

ג. חובת התראה

וכתב הרמב"ם (שם הי"ג) שמתרין בו ואומרין לו אל תמסור, אם העיז פניו ואמר לא כי אלא אמסרנו מצוה להרגו, ע"כ. וכן פסק השו"ע (סעי' י) שיש להתראות בו. ועי' ברב המגיד (שם) דזה הוא כשיש פנאי. וכן פסק הרמ"א (שם). ומש"כ הרמב"ם (ממרים פ"ג הי"א - ב) והרא"ש (שם ה) שא"צ לא עדים ולא התראה, ביאר הב"י (שם) דהיינו כשהוחזק למוסר.

ד. עשה המוסר אשר זמס

וכתב בשו"ת הרא"ש (כלל יז סי' ב) דאחר שהלשינו כבר כיון שרשע הוא וירא שמא ימסרנו פעם אחרת יש שאמרו שמוטר לשכור עכו"ם להתרו ויש שאסרו אחר שעשה מעשה. והטור (סי' שפ"ח) כת' דבכה"ג יראה לי שאין להורגו. וביאר בתשובות מיי' (שם) כי כשעשה אשר זמס תו לאו רודף הוא. וכ"כ המרדכי (בי"ק סי' קצ"ח), אמנם שם כתב בשם מוה"ר"ם בשם ר' שמחה דאלפסי פליג על המיימוני בזה. והריב"ש (סי' רל"ט) פסק כהמיימוני וכת' שמ"מ יש ביד ב"ד לענוש שלא מן הדין אם נראה להם צורך שעה. ועי' בשו"ע (סעי' י"א) שכת' עשה המוסר אשר זמס, ומסר, אסור להורגו.

אלא דיעו' ברא"ש (שם סי' א) שמ"מ אם מוחזק במסירות שמעתי מר"מ ז"ל אין להרגו בידיים אבל ע"י עכו"ם כיון שהוא מוחזק במסירות מותר. וכ"כ הריב"ש (סי' רל"ט), ועיי"ש שכת' שמוחזק היינו שעשה כן ג"פ. והרא"ש פסק כהטור (סי' שפ"ח), וכת' הב"י דזה ברייתא בעי"ז (כ"ז) המינים והמסורות מורדין ולא מעלין. והשו"ע בסעי' י"א כת' שאם הוחזק למוסר, הרי זה יהרג שמא ימסור אחרים. ובסעי' ט"ו כתב שמי שמוחזק ג"פ מסר ישראל או ממונם ביד אנסי, היו מבקשים עצה ותחבולה לבערו מהעולם (ועי' להלן אות ז) בענין דין זה בזמנו). אלא שהרמ"א כת' על דבריו דהיינו ע"י גרמא, אע"פ שאסור להורגו (בידים), ע"כ. ועי' בש"ך (סי' ק"ט) דגרמא היינו כגון ע"י הורדה לבור או ע"י עכו"ם, וכ"כ בסמ"ע (סי' ק"ח), ומהרש"ל פסק דע"י עכו"ם הוא כאלו הורגו בעצמו דעכו"ם יש שליח לד"ע, ואין דבריו מוכרחים, ע"כ. ועי' בש"ך (סי' ק"ט וס"ו) שהוכיח שלהלכה בכה"ג מותר להרגו אף בידיים כמבואר ברמב"ם ותמה על הרמ"א שבפשיטות לא כת' כן. וכן נ"ר דעת הביאור הגר"א (אות פד).

ה. לאבד ממונו

ואיתא בב"ק (ק"ט) ממון מסור רב הונא ור"י חד אמר מותר לאבדו ביד וחד אמר אסור לאבדו ביד, מאן דאמר מותר לא יהא ממונו חמור מגופו, ומאן דאמר אסור דילמא הו"ל זרעא מעליא וכת"ב (איוב פכ"ז פס' יז) יכין רשע וצדיק ילבש. ועי' בטשו"ע (סי' שפ"ט סי' י) שפסקו לאסור. אלא דעי' בטור (שם) בשם בעל העיטור דדוקא ביד אסור לאבדו. אבל גרמא מצי לעבעד, ואף בדיני דגרמי שרי ליה לאזוקי. וכן דעת המהר"י ווייל (סי' ק"ט). וכן נקטו המהרש"ל (בי"ק פ"י ססי' ה) והש"ך (סי' ק"ט). ועי' במהר"י (שם) דלמסור ממונו לעכו"ם אסור. וכ"כ המהרש"ל (שם) כי בכה"ג חשיב מפסיד ממונו ממש. וכן נקט הש"ך (שם). ועיי"ש (סי' ק"ט) דמי שמוחזק למוסר ונראה שאין דבריו נשמעין רק מחמת עשרו וכשיעני לא יהיו דבריו נשמעים, מותר לאבד ממונו או למוסרו לעכו"ם שהרי במה שמאבדין ממונו מצילים אחרים. ועיי"ש בשם תוס' (ע"ז כ"ז) שהסתפקו אי משיבין אבדתו וכתבו דמוסר גרע ממומר, עיי"ש, ובהגהת אשר"י (סי' אלו מציאות) כת' דמוסר הוי כמו מומר להכעיס דאסור להחזיר אבדתו, ע"כ. והגר"ז (נדקי ממון אות ה) כת' ש"י"א שהמסור דינו כמומר לכל התורה ואם מצא אבידתו היא שלו ואסור להחזירה לו כמו שאסור להחזיר לכרי לפי שאינה בכלל אבידת אחיך. ויר"ש יוצא ידי שניהם ולא יגביה מציאתו כלל, ע"כ.

ו. לעכבו לעצמו

כתב במרדכי (סי' קצ"ח) ממורי קרובי קבלתי, דלעכב לעצמו שרי. דהיינו יכין רשע וצדיק ילבש, וצ"ע. ועי' במהרש"ל (שם) שכת' דשפיר צ"ע קאמר, מאחר דתלמודא הוא דאסר, משום דלמא הו"ל זרעא מעליא. והרמ"א (סעי' י) הביא בשם י"א כהמרדכי דמותר ליטול ממונו לעצמו. וביאר הסמ"ע (סי' ק"ט) דלא עדיף ממונו מגופו דהוא הפקר, והרי עדיין לא זכו בניו בחייו בממונו. ועיי"ש בחינוך (מצוה רכ"ט) שכת' שבגרמא אז"ל שאפי' אנשים שמוטר לאבד גופן כגון המינין אסור לאבד ממונם ולגזול או לגנוב להם. ובמנ"ח (שם) העיר על משי"כ דאסור לגזול דהרי אינו מבואר בגמ' בהדיא, ודעת המרדכי שליקח לעצמו מותר. ועי' בש"ך (סי' ק"ט) שכת' דהר"י"ף לא ס"ל כהמרדכי, וכן עיקר. אבל התת"ס (חומ"ס סי' קנ"ד) כת' שדברי המרדכי נכונים, דהשתא גופו שרי, ממונו לא כ"י"ש, ורק משום דכת"ב וצדיק ילבש, והא לא כת"ב בקרא איהו צדיק ילבש, והרי זה המעכב הוא הצדיק הראשון, ורמ"א קבע דעתו בשו"ע, אי"כ מי יוציא מהלוה והנפקד נגד זה. והביאו הפת"ש (סי' ק"ט).

המשך בעמ' הבא

פניני הלכה

האם מותר לברך את בניו ברכת כהנים

תנן (מגילה כ"ג) אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאים את כפיהם ואין קורין בתורה וכו' פחות מעשרה. וזכור לדינא בשו"ע ריש סי' קכ"ח. ואמרין בסוטה (ל"ח) כה תברכו בלשון הקודש. כה תברכו בעמידה. כה תברכו בנשיאות כפים. כה תברכו פנים כנגד פנים. כה תברכו בקול רם. וכן הוא בשו"ע שם סי' ד.

עוד איתא שם (ל"ח) כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה. ופרש"י שאינו עולה בעבודה - קודם שיסיים השליח ציבור רצה צריך לעלות לדוכן. והובא לדינא בשו"ע שם סי' ח.

ושנינו בירושלמי (תענית פ"ד הי"א) - מצאנו תפלה בלא נשיאת כפים ולא מצאנו נשיאת כפים בלא תפילה. והוזכר בבב"ל ריש סי' קכ"ח (ד"ה דור עובר בעשה). ולענין ישראל הנושא כפיו מבואר בכתובות (כ"ד) דעובר בעשה. ופרש"י שם - כה תברכו אתם ולא זרים, ולא הבא מכלל עשה עשה.

אמנם בשבת (ק"ח) איתא בתוס' (ד"ה אילו היו) דלא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה התורה לברך ולא לישראל.

וכבר העיר בזה הד"מ (סי' קכ"ח) דהא איתא בכתובות להדיא דעובר בעשה, וכתב דאפשר דר"י לא קאמר אלא כשעולה עם כהנים אחרים, אבל לבד הוא עובר בעשה. והניח הדבר בצ"ע.

ולדינא כתב בהגהותיו (שם סי' א) דאין לזר לישא כפיו אפילו עם כהנים אחרים.

ויל"ע בהא דחזינן דרבים מברכים את בניהם ברכת כהנים, ובפרט בליל שבת קודש, ואין פוצה פה, ואמאי אין לאסור בזה הן בישראל והן בכהן, בישראל משום עשה זכה תברכו אתם ולא ישראל, והן בכהן מפני דמברך שלא בעשרה ושלא בשעת התפלה.

ומצינו בבב"ל (ריש סי' קכ"ח ד"ה דור עובר בעשה) שכתב לתמוה על מנהג העולם שמוחד מברך את חבריו, בין שהוא כהן או זר, בעת שמלווה בלשון יברכך וכו', והא"י מותר לזר לברך את חברו בלשון היה, וא"כ ראייה ממנהג העולם דמצוות צריכות כונה, ואולי י"ל הטעם משום דס"ל כה"כ דדוקא בפריסת ידיים עובר הור בעשה, אי"נ כיון דתקנו רבנן שלא לישא כפיו בלא תפילה שוב מי שאומר פסוקים אלו של ברכת כהנים בלא תפלה, בין כהן בין ישראל, הוי כמכוין בפרוש שלא לקיים בזה המצוה דברכת כהנים וע"כ שרי. וכת"ב ע"ש.

ונפק"ד בין התירוצים היכא דנושא את כפיו בשעת הברכה.

ויעויין בשו"ת גינת ורדים (לגרי"א הלוי זצ"ל - כלל א סי' י"ג) דהביא משמיה דמהר"ם בן חביב לבאר דברי הגמ' בסוטה (ל"ט) דשאלו לר"א בן חביב לבאר דברי הגמ' וא"ל מימי לא נשאתי כפי בלא ברכה. וקשה מאי שבחא דהלא כל הכהנים מברכים אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וכו'. וכתב לבאר דלא היה מברך בנשיאות כפים שלא בשעת התפלה פסוקי יברכך וכו' כמו שעושין כמה כהנים שמברכין לתינוקות.

והגינת ורדים כתב (שם סי' י"ד) להשיג על דבריו דלברך באופן זה אסור מעיקר דינא, מפני שאין ברכת כהנים אלא בעשרה ובשעת התפלה, ואם היה עושה כן עבירה היא בידו (א"כ מאי שבחא שאל היה עושה כן). ואפשר דהמהר"ם כי חביב ס"ל דכיון שעושה כן שלא בשעת תפלה הוי כמכוין שלא לקיים המצוה דברכת כהנים ובכה"ג ליכא איסורא לברך אף שלא בעשרה ושלא בשעת התפילה. [וכתי' השני של הבה"ל].

ובאמת בתורה תמימה (במבד"ו כ"ב) כתב - ויש להעיר על מה שמכח העולם לברך איש את אחיו בנשיאות כפים על ראש המתברך, כמו שנהגין בברכות חתנים וכו', כי כמבואר הוי סדר ברכה זו רק לכהנים, ולזר"י יש בזה איסור עשה וכו', ואני שמעתי מאיש אמורנים שהגרי"א מוולונא בירך את הגי"ח ר"י"ח לנדא

ז. דין מוסר במדינות מתוקנות

והנה דין עונש המוסר כגון מיתה וכו' הנ"ל אינם נוהגים בה"י כי אין ידי ישראל תקיפה. ובאמת בלא"ה יש מקום לומר שבזמננו לא שייך דין מוסר במדינות מתוקנות, דהרי מבואר לעיל שמוסר אף בממון היה חייב מיתה כי הנמסר עלול ליפול בעלילות ונפשות, וזה לא שכח במדינות מתוקנות. ואף כשיש חשש שיכו אותו (ללא חשש שיהרגו) י"ל שאינו בכלל מוסר החייב מיתה כי כל כה"ג אינו בכלל רודף כמבואר ב**רמב"ם** (רוצח פ"א ה"ח). וכן נר' **מהערוה"ש** (אות ז). ושו"מ שכן הוכיח ה**צ"ח** (ח"ט ס"ו ב אות ה). וע"י להלן אות י"ב בשם ה**ש"ך** שנקט שבמקום שיש דינא דמלכותא אינו חשיב מוסר (ושם מיידי בענין מסירת ממון). ו**בבית יצחק** (יו"ד ח"ב ס"ב מט אות יב) כת' שבה"י המוסר ממון אינו בכלל רודף כי אין בו משום סכ"נ, עיי"ש. וע"י משי"כ בזה ה**הפתי"ש** (נויקין פ"ד אות מג והגה א). וע"י להלן אות ט' בשם ה**מנח"ם**. ואכמ"ל.

ה. למסור את מי שמצער את הצבור או היחיד

איתא **בגטין** (י). שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר בנ"א העומדים עלי ובידי למוסרן למלכות מהו, שרטט וכתב ליה (תהלים פ"ט פס' ב) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני וכו', אע"פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום, שלח ליה קא מצערן לי טובא ולא מצנא דאיקום בהו, שלח ליה דום לה' והתחוללו לו (שם פ"ז פס' ז) השכם והערב עליהם לבית המדרש והם כלים מאליהם, ע"כ. והביאו ה**רי"ף** בסוף קמא (מג.) וכתב ש"מ שאפי' במקום צער אסור למסור בר ישראל למלכות לא שגא גופיה לא שגא ממוניה. וכן נקט ה**רמב"ם** (חובל פ"ח ה"יא), ו**נ"מ** כת' דאם מיצר לציבור ומצער אותן מותר למסרו ביד עכו"ם להכותו ולאסרו ולקנסו. וז"ל ה**טור** (שם) וכל המיצר לציבור ומצערם מותר היה למסרו ביד המלכות להכותו ולקנסו ולאסרו אבל מפני צער היחיד אסור למסרו. וכת' ה**רא"ש בתשובה** כלל י"ז (ס"ג) דהמשלין אף את היחיד, אפי' בידיים מותר היה להרגו כההוא **דבב"ק** (ק"ז), ואותו מעשה דפרק קמא דגיטין גניבא הוה ואדם גדול בתורה היה ולא היה מסור אלא מצערו ומקניטו בדברים אחרים, ע"כ. וכיו"ב כת' ה**רשב"א** (ח"א ס"א קפא). וע"י **בשו"ע** (שם ס"ג ט) שאסור למסור אף אם מצר לו ומצער. וכתב ה**ש"ך** (ס"ק ס, וע"י ס"ק מג) דוקא אם מצער את היחיד אסור למסרו, ואף יחיד אם רגיל להכות אותו מותר למסרו להציל שלא יכה עוד, ומוסר ליחיד דינו כמוסר לציבור. מותר למסור הרמב"ם דס"ל דאם נכר מסר אין מוסרין אותו ואי"כ הוחזק במוסר, ס"ל דבמוסר לציבור אפילו לא הוחזק מותר למסרו ביד עכו"ם, עכ"ל. (וע"י **במנח"ם** (ח"ט ס"ו ט אות ב) שהש"ך לשיטתו אזיל בס"ק נ"ט דהגיה בלשון החובר דבמקום כל המוסר הציבור, צ"ל כל המיצר כנ"ל, דבמוסר אף ביחיד הדין כן, ע"כ).

ט. נהג מסוכן

וע"י **במנח"ם** (ח"ח ס"ו קמח) שכת' שהנוהג ברכב באופן המסכן את מי שנמצא לידן בדרכים, מותר למסרו לשלטונות אשר בדרך כלל מענישים אותם בקנסות כספיים, או בשלילת הרשיון - נהיגה לתקופה מסוימת, או במאסרים, למען ישמעו וייראו וימנעו מדברים המסכנים את הציבור, ואף שע"פ ההלכה אסור למסור גופו או ממונו של ישראל לערכאות (ע"י בזה לעיל אות ז), מי שמסכן הציבור אינו בכלל זה, כי כל המיצר הציבור ומצערן מותר למסרו ביד עכו"ם להכותו ולאסרו ולקנסו כנ"ל, ע"כ.

י. המכה את חברו

ו**כתב מוה"ר"ם מריזבורק** (עמ' קעד) שמי שמועד להכות הבריות מותר היה לקצוץ ידו ע"י עכו"ם או להפסיד כל אשר לו, ומותר לכל אדם להגידו לשופט ויש להסתפק איזה עדיף אם להפסיד ממונו או להציל באחד מאיבריו, ע"כ. והביאו ה**דרכ"מ** (אות יד) וכת' שאין דבריו נראים דהא אפי' מסור גמור אסור לאבד ממון וכ"ש זה. ו**ברמ"א** (שם) כת' שיי"א שאדם המכה מחבירו יכול לילך לקבול לפני העו"ג, אע"פ דגירום למכה היזק גדול, ע"כ.

וע"י **בש"ך** (ס"ק מה) שדחה קושית הדרכ"מ וכת' דכיון שבא להציל וא"א להצילו אם לא שיגיד לשופט וע"י כך הוא מפסיד ממון, פשיטא דאם יכולים להציל הנמסר ע"י שיפסיד המוסר ממון דשרי ומצוה הוא, ועוד דממון מוסר דוקא לאבדו ביד אסור אבל להפסיד ע"י גרמי מותר, ע"כ. וע"י **בביאור הגר"א** (אות מה).

וע"י עוד **בפתי"ש** (שם הגה נ"ד ד"ה לפ"ה) שכת' דכשאדם מותקף או אפי' כשיש לו חשש סביר שעומד להיות מותקף, וכ"ש כשהוא מאיים עליו להרגו או אפי' להכותו, ואינו יכול להנצל באופן אחר, מותר לו להזעיק משטרה אע"פ שע"י יואשם התוקף ויבא לדין קנס או מאסר, ואי"צ להמתין ולתבע בפני ב"ד, עיי"ש.

יא. מסירת גנב

ואיתא **בב"מ** (פג.) איתיה לרבי אלעזר ברבי שמעון וקא תפיס גנבי ואזיל, שלח ליה רבי יהושע בן קרחה חומץ בן יין (רשע בן צדיק, רש"י) עד מתי אתה מוסר עמו של אלקינו להריגה, שלח ליה קוצים אני מכלה מן הכרם כו', ע"כ. וכת' ה**רשב"א** הובא **בב"י** (ס"ס פח) דאע"ג דא"ל ריב"ק חומץ בן יין, כוונתו שמחמת חסידותן היה להם להמנע מלהרוג על מה שלא חייבה תורה מיתה וזהו שקראוהו חומץ בן יין לומר שלא היה נוהגין בחסידות כאבותן, ע"כ. מבואר דאם מוסר גנב אינו בכלל מוסר. בפרט כשאין חשש במות הגנב. וי"ל דהיינו טעמא כי בגנבות יש חשש נפשות כמבואר בסימן תכ"ה דמ"ה"ט הבא במחתרת אין לו דמים. וע"י בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון רמ"ו. ועוד י"ל דהגונב הבריות לא גרע ממצער את הרבים שמותר למסרו.

וכן מצניו **בפנים מאירות** (ח"ב ס"ו קנה) שהתיר כה"ג דהרי נשאל במי שמצא תיבתו פרוצה ונגנב מתוכה הוון רב ויש לו אומדנא המוכיחות שא' ממשרתיו עשה המעשה הזה ואינו רוצה להודות, אי שרי ל' למסור לערכותיהם לענותו וליסרו עד שיודה, וכת' דכללא דמילתא אם יראה ע"פ עוצם בינתם וחכמתם להסיר ממנו מוקשי מות, ודבר הגורם לזה, רשות ניתן ליסרו קצת, כדי שיודה על האמת, ובלבד שיסכימו ג' בעלי תורה. והביאו ה**הפתי"ש** (ס"י עה ס"ק יט). והתשב"ץ (ח"ג ס"ו סח) כת' בשם **ספר החשון** (ס"י טד) **שהרא"ש** כת' וכבר אסרתי אני בבית הסוהר יהודי, שטען עליו אורח נפוסי שגנב ממש, וע"י נכרין דברי אמת אסרתיו, ולא היה שר ומושל שפטרוהו, ואח"כ נמצאת הגנבה בידו, וקלסוני כל הקהל על רזיוותי בזה, ע"כ. ובדרך זה מבואר **במנח"ם** (ח"ט ס"ו ט אות ב). וכן פסק ה**גריש"א זצ"ל** (חשוך חמד ב"מ פג.) (ושם מיידי במי שחשוד להמשיך לגנוב). וע"י **באג"מ** (ח"ה ס"ו ט אות ב).

יב. אינו שומר על הנחיות

ומי שאינו שומר על הנחיות למניעת התפשטות מחלה, כגון שאינו שומר על חובת בידוד באופן שיש חשש שיגרום נזק או סכנה לאחרים (כגון שהיה בקרבה של חולה מאומת וכדו'), אין בו משום מוסר אחר שהתרה בו (ע"י להלן), כי הוא מסכן או עכ"פ גורם צער לאחרים שעלולים להדבק במחלה מחמתו. ועוד דבכה"ג לכל הדעות יש גם משום דינא דמלכותא דינא וכמו שמבואר **בחת"ס** (ח"ו ס"ו מד) כי כל שב"ד היה מתקן אם הדבר היה בידם בכל מקום יש משום דד"ד. וע"י בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון תכ"ג. וע"י עוד **בש"ך** (ס"י שפ"ח ס"ק ב) שמבואר מדבריו דהיכן שיש משום דד"ד עכ"פ בענין מסירת ממון אינו בכלל מוסר. וע"י עוד **בפתי"ש** (שם הגה מד מ"ה והמוסר). ולפ"ז יש עוד טעם לומר דבנ"ד אינו בכלל מוסר, כי הדבר נוגע בעיקר לקנס כספי בלבד. ועוד שאינו מכוון להזיקו בממון וע"כ לא חשיב מסירה כמבואר **ברמ"א** (שם ס"ג ה). ומי"מ אין למהר לעשות כן כי הרבה פעמים יש טעויות בזה ולשני סיבה מוצדקת הפוסרת אותו וכדו' ע"כ יש להזהיר אותו. [ולפ"ז ה"ה בענין הודיע לשלטונות על רכב החונה במקום המפריע למעבר הרבים וכדו' אע"פ שיקנסו את בעליו מחמת זה דליכא משום מוסר כי יש כה"ג דד"ד לכו"ע]. והכל לפי הענין. וכן פסקו ה**גר"ח** ו**הגר"ז זילברשטיין שליט"א** בזמן התפשטות נגיף הקורונה.

מסקנא דדינא

מי שעובר על הנחיות הרשויות כגון שאמור להיות בבידוד מחמת ששהה בקרבת חולה מאומת וכדו', ואינו עושה כן, יש להתרות בו, ואם אינו מתיחס להתראה, מותר למסרו לרשויות שהרי הוא מסכן את הרבים. והכל לפי המקום והזמן.

מ"ו דווילנא בשעת חופות והניח ידו אחת על ראש הגר"י"ח בשעת הברכה, ושאלוהו על ככה, והשיב, כי זולת זה לא בשעת ולא ראיתי מי שיעיר בזה, והיא הערה ברפ"א, ודוחק לומר דכל עיקר מצות נשיאות כפים היא רק בציבור בעשרה משום דבר שבקדושה, זה הווי רק אסמכתא, כמ"ש הרי"ן פ"ג דמגילה. וגם נ"ל דאפילו כהן לא הורשה לברך ברכה פרטית שלא בזמן ומקום הנקבע לזה וכו'. ע"ש באורך.

ומבואר דס"ל דהיכא דנותן ידיו על ראש המתברך הווי בכלל נשיאת כפים ואסור לעשות כן בין בכהן ובין בזר.

ואף בספר **כה תברכו** (לגאון ר' יהושע הכהן חמצי זצ"ל מרבני איזמיר - מערכת הב"ב) תמה א"ך נתפשט המנהג בעירו לברך לתינוקות ברכת כהנים בשמית ידיים על ראשיהם. וע"ש שכתב לתמוה עוד על מ"ש ה**גר"ח פלא"ג** זצ"ל בספרו עתרת חיים בסדר הטבת חלום דאומרים ג"פ יברכך וכו' עד שלום, דלא אריך למיעבד הכי, דאם המיטיבם כהנים לאו שפיר עבדי לברך ברכת כהנים שלא בעשרה בתפילת י"ח, דעבירה היא בידם, ואם הם ישראלים יש לחוש לעבירת עשה דכה תברכו אתם ולא זרים. אלא דלוה אפשר ליישב דעד כאן לא כתב הניגון ורדים דעבירה היא בידם אלא כשמברכים בנשיאות כפים, דמעכבת לברכת כהנים דאם לא נשא הכהן כפיו לא עשה כלום, וע"כ היכא דהמטיבים אומרים הפסוקים בלא נשיאת כפים ליכא שום איסור. אך אכתי קשה על המנהג לברך לתינוקות ברכת כהנים בפריסת ידיים על ראשיהם. ע"ש שהאריך לנסות וליישב המנהג, והסיק דלא יעשו כן אלא ככה"ג דהמברך יושב בשעת הברכה, דבכה"ג אם מברך כן הכהן בברכת כהנים אינו כלום. או דלא יתן על ראש התינוק אלא ידו אחת, דהא בברכת כהנים בעינן ב' ידיים.

אולם מצניו **ליעב"ץ** בסידורו (סדר ליל שבת אות ז) שכתב - מנהגם של ישראל לברך הילדים בליל שבת (אחד האבות ואחד הרבנים) אחר התפלה או בכניסה לבית, שאז חל השפע וראוי להמשיכו על הילדים ביחוד וכו', ומניחים ב' ידיהם על ראשיהם כמו שמצניו בכל המברכים כדרך שנהג מרע"ה עין יפה כן ראוי לברך לעולם וכו', וכן הוא מנהג אמ"ה ז"ל, ולא כחסרי הדעת שחושבין שיש קפידא לברך דיוקא ביד אחת, וסוד הידים לברכה גדול, ואומרים המברכים ישמך אלהים כאפרים וכמנשה, גם יברך וכו', וכל אחד יוכל להוסיף ברכה משלו כפי צחות לשונו.

ולבאר דבריו י"ל בתרתי או דס"ל דבכה"ג שנותן ידיו על ראש הבנים לא חשיב נשיאות כפים [וס"ל כדעת הב"ח דכל שאין נושא כפיו ליכא איסורא, וכת"י הראשון של הבח"ל], או דס"ל דכיון דתקנו רבנן שלא לישא כפיו בלא תפילה שוב מי שאומר פסוקים אלו של ברכת כהנים בלא תפלה בין כהן בין ישראל, הווי כמכוון בפרוש שלא לקים בזה המצוה דברכת כהנים, וע"כ שרי בין בישראל ובין בכהן. [וכת"י השני של הבח"ל].

העולה לדניא - נהגו העולם לברך את בניהם ברכת כהנים אף בנתינת ב' ידיהם על ראשם, בין כהנים ובין ישראלים, ויש להם על מה שישמכו.

פניני מוסר

עניני שבת קודש

הכנת הנפש לשבת (ד)

הכנה על ידי לימוד תורה בערב שבת - "והנה האדם מורכב מנשמה ושכל עם גוף, ההכנה לענין הכנת הגוף הוא הבישול והאפיה בערב שבת כדי להכנס מוכן עם מאכלי השבת, אמנם גם נשמת האדם צריכה להכנס לתוך האוירה של שבת, ושם היא תחיה חיים אצילותיים עדינים שבה, למצוא אותם במערבולת הסתירות לטבע אופי שלה.

ההכנה שלה הוא בדברי תורה שהיא לומדת בערב שבת. לאדם שלומד בערב שבת, לימוד זה מוכך את החלודה הנדבקת לנשמתו בימי החול ומעבירה ממנו על ידי שלהבת אש קודש, וזהו ענין נהר דינור הידוע ליודעי חן.

על כן מי שהשעה קצרה לו מלעשות את זה בעצמו, יכול לקיים זה ע"י שאחרים ילמדו גם בשבילו בערב שבת". (הגרי"א וינטרוב זצ"ל, אגרות דעת ח"א עמ' רטו)

נערך ע"י מהבר סדרת "עבודת המועדים"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבמעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - מל': 6761* יש להקיש 3-3-1 שלוחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

5068

העלון נתרם להצלחת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא - לקבלת הגליון מדי שבוע בדוא"ל, ניתן לשלוח בקשה לכתובת: amikta@amikta.co.il או amikta571@gmail.com